

ישראל/לבנון:

תחת אש – התקפות חיזבאללה על צפון ישראל

תקציר

במהלך המלחמה שהתנהלה לאחרונה בין חיזבאללה לישראל, ביצעו שני הצדדים הפרות חמורות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי. התקפות הטילים של חיזבאללה על צפון ישראל במהלך המלחמה כוונו נגד אזרחים ונגד מטרות אזרחיות, כמו גם התקפות חסרות הבחנה, אלה גם אלה נחשבות לפשע מלחמה על-פי החוק הבינלאומי. התקפות חיזבאללה הפרו גם חוקים נוספים של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, בכללם האיסור על פעולות תגמול המכוונות נגד אוכלוסייה אזרחית.

חיזבאללה שיגר כמה אלפי טילים אל צפון ישראל והרג 43 אזרחים, בהם ארבעה שנפטרו כתוצאה מהתקפי לב. הקרבנות, בהם שבעה ילדים, כללו יהודים וערבים ישראלים. אזרחים רבים נוספים נפצעו. לכל אורך העימות, נותרו אלפי אזרחים ישראלים בצפון, בטווח פגיעתם של הטילים, ורבים מצאו מחסה במקלטים תת-קרקעיים ושהו בהם חלק ניכר מן הזמן. אחרים – בין 350,000 לחצי מיליון אנשים – נמלטו מבתיהם ונאלצו למצוא מחסה במקום אחר.

אמנסטי אינטרנשיונל קורא לאו"ם לערוך חקירה מקיפה, עצמאית ונטולת פניות של הפרות המשפט ההומניטארי הבינלאומי על-ידי הצדדים במהלך העימות. על החקירה לבחון בעיקר את השפעות העימות על האוכלוסייה האזרחית. החקירה צריכה להתנהל במגמה לקבוע את אחריותם של אנשים לפשעים המוגדרים במשפט הבינלאומי ולהוביל למתן פיצוי מלא לקורבנות.

מבוא

בבוקר ה-12 ביולי 2006, חצו לוחמי חיזבאללה (המוכר גם בשם "אל-מוקאוומה אל-איסלאמייה" – "ההתנגדות האיסלאמית") את הגבול לישראל ותקפו סיור של צה"ל סמוך למושב זרעית. בהתנגשות היו מעורבים מספר כלי-רכב וטנק של צה"ל ובסופה נטלו עמם לוחמי חיזבאללה ללבנון שני חיילים ישראלים שבויים. שמונה חיילים נוספים נהרגו. במקביל ערך חיזבאללה תקיפות הטעיה לאורך הגבול. גורמים רשמיים בחיזבאללה אמרו לאמנסטי אינטרנשיונל כי אף אזרח לא היה יעד לתקיפה ב-12 ביולי, אף שעל-פי דיווחי העיתונות נפצעו מספר אזרחים בתקיפות אלה.¹

חיזבאללה כינה את המבצע שלו "מבצע ההבטחה שקוימה" בעקבות "הבטחת" מזכ"ל הארגון, חסן נסראללה, לשבות חיילים ישראלים במטרה להחליפם באסירים לבנונים הכלואים בבתי-סוהר ישראלים. ראש ממשלת ישראל, אהוד אולמרט, הכריז כי תקיפת חיזבאללה מהווה "פעולה מלחמתית" והבטיח ללבנון תגובה "כואבת מאוד ומרחיקת לכת מאוד".

במהלך החודש שלאחר מכן – ועד ל-14 באוגוסט – התקיים עימות צבאי נרחב בין חיזבאללה לישראל. מבצע "שינוי כיוון" עליו הכריזה ישראל היה כרוך בהתקפות נרחבות בכל רחבי לבנון מן הקרקע, הים והאוויר ובמהלכו נהרגו כ-1,000 אזרחים. חיזבאללה שיגר אלפי טילים מסוג קטיושה ומסוגים נוספים לצפון ישראל, והרג 43 אזרחים. מאות אלפי אזרחים ישראלים וכמיליון אזרחים לבנוניים נעקרו ממקומות מגוריהם. החלטה 1701 של מועצת הביטחון של האו"ם הביאה להפסקת אש ולפריסת כוחות מתוגברים של כוח שמירת השלום של האו"ם בדרום לבנון, צעד אחד מתוך מספר צעדים שנועדו להבטיח את הפסקת הלחימה.

דו"ח זה מסכם את הערכותיו ודאגותיו של אמנסטי אינטרנשיונל בכל הנוגע להפרות המשפט ההומניטארי הבינלאומי על-ידי חיזבאללה במסגרת התקפותיו על צפון ישראל. הדו"ח מבוסס על מידע ממקור ראשון שנאסף במסגרת ביקורים בישראל ובלבנון; ראיונות עם עשרות קרבנות; הצהרות רשמיות; שיחות עם בעלי תפקידים רשמיים בצבא ובממשלה בישראל ובלבנון, כמו גם גורמים בכירים בחיזבאללה; מידע מארגונים לא-ממשלתיים; ודיווחים בתקשורת.

¹ ר', למשל, עמוס הראל, "התקיפה בצפון: 8 חיילים נהרגו, שניים נחטפו", הארץ, 13.7.06, <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/arch/ArchSearchResults.jhtml?DARGS=%2Farch%2Fobjects%2Ffunctions%2FSearchInArchion.jhtml>

הדו"ח אינו מתייחס לטענות הישראליות לפיהן השתמש חיזבאללה באוכלוסייה אזרחית כמחסה לפעולותיו הצבאיות ועל-כן יש לראות בו אחראי לנזק שנגרם לאזרחים כתוצאה מהתקפותיה של ישראל. באופן ספציפי, האשימה ישראל את חיזבאללה כי הקים בסיסים במנהרות ומתקנים אחרים בתוך ערים וכפרים; באחסון טילי קטיושה ונשק אחר במקומות אלה; בשיגור טילי קטיושה מאתרים הסמוכים לבתי אזרחים; ובכך שמנע מאזרחים להימלט מכפריהם.

חיזבאללה מכחיש את קיומה של מדיניות כלשהי המעמידה אזרחים בסיכון ומאשים את ישראל בביצוע התקפות מכוונות נגד אזרחים בלבנון. גורמים רשמיים בחיזבאללה מכחישים את הטענה כי לוחמי הארגון שיגרו טילי קטיושה לישראל מתוך אזורים מאוכלסים או כי אחסנו את הטילים שלהם באזורים כאלה. גורמים אלה מכירים בהימצאותם של כלי נשק ומתקנים אחרים בערים ובכפרים וטוענים כי אלה נדרשו ללוחמי חיזבאללה על-מנת להגן על קהילותיהם נגד תקיפות ישראליות. חיזבאללה מכחיש בתוקף את הטענה לפיה מנע מאזרחים להימלט.

אמנסטי אינטרנשיונל מוסיף לחקור נושאים אלה ובכוונת הארגון לדון בהם בנפרד. כמו כן יידונו בנפרד התקפות הכוחות הישראליים שכוונו, לטענת ישראל, ישירות נגד לוחמי חיזבאללה ובסיסיהם וגרמו לפגיעות קשות באזרחים, והשפעתן של תקיפות כאלה על אזרחים בלבנון.

התקפות ישראליות על תשתיות בלבנון נדונו בדו"ח שכותרתו: "ישראל/לבנון: הרס מכוון או 'נזק נלווה'? התקפות ישראל על תשתיות אזרחיות (*Israel/Lebanon: Deliberate destruction or "collateral damage"? Israeli attacks on civilian infrastructure*, AI Index: MDE 18/007/2006, August 2006).

הדו"ח שופך אור על אחד ההיבטים של העימות, ממנו עולה בבירור הצורך בחקירה בינלאומית דחופה ומקיפה בנוגע להתנהלות שני הצדדים במהלך מעשי האיבה.

במהלך העימות ולאחריו, ערך אמנסטי אינטרנשיונל תחקירי שטח בישראל ובלבנון. הארגון פנה שוב ושוב לחיזבאללה ולממשלת ישראל והפציר בהם להישמע לעקרונות המשפט ההומניטארי הבינלאומי ולכלליו. במהלך העימות ניהלו חברי אמנסטי אינטרנשיונל ותומכיו ברחבי העולם מאבק ציבורי למען הפסקת אש, קראו לאפשר מעבר בטוח לאזרחים לכודים, והאיצו בישראל ובלבנון להסכים לחקירה מקיפה שתבוצע על-ידי גוף בינלאומי עצמאי ונטול פניות אשר יבחן את דפוס ההתקפות של חיזבאללה ושל ישראל גם יחד.

המשפט ההומניטארי הבינלאומי ופשעי מלחמה

המשפט ההומניטארי הבינלאומי (חוקי המלחמה) חל על ניהול המלחמה. הוא שואף להגן על אזרחים ועל אנשים אחרים שאינם נוטלים חלק במעשי האיבה ועל אובייקטים אזרחיים (כל האובייקטים שאינם בגדר מטרות צבאיות).

מספר כללים ועקרונות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי מחייבים את החיזבאללה. חלק מן החובות הללו, ובהן הדרישה לנהוג תמיד באורח אנושי באנשים שאינם לוקחים חלק פעיל במעשי האיבה, מפורטות בסעיף 3 המשותף לארבעת אמנות ג'נבה משנת 1949. עקרונות וכללים אחרים הנוגעים באופן ספציפי לניהול מעשי האיבה התקבלו על-ידי הקהילה הבינלאומית – כולל ישראל, לבנון ורוב המדינות האחרות – כמחייבים את כל הצדדים לסכסוכים מזוינים בינלאומיים ולא-בינלאומיים. כללים אלה כלולים בפרוטוקול הראשון הנספח לאמנות ג'נבה, משנת 1977.

הפרות חמורות מסוימות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, כולל רבות מאלה שיידונו בדו"ח זה, מהוות פשעי מלחמה ויש בהן כדי להטיל אחריות פלילית בינלאומית על מבצעייהן. על פשעים אלה חלה סמכות שיפוטית בינלאומית (כל מדינה רשאית להעמיד עליהם לדין בבתי-המשפט הלאומיים שלה) וכן חלה עליהם חוקת בית המשפט הפלילי הבינלאומי.

אחד מעקרונות המפתח שבבסיס הכללים החלים על ניהול מעשי האיבה הוא עקרון ההבחנה. עקרון זה מחייב את כל הלוחמים, בכל עת, להבחין בין אזרחים, האוכלוסייה האזרחית ואובייקטים אזרחיים מחד גיסא, לבין מטרות צבאיות מאידך גיסא.

מטרות צבאיות "מוגבלות לאותם אובייקטים אשר מטבעם, מיקומם, מטרותם או השימוש בהם תורמים תרומה אפקטיבית לפעולה צבאית ושהריסתם, תפיסתם או נטרולם, באופן מוחלט או חלקי, בנסיבות המתקיימות באותו הזמן, מקנים יתרון צבאי מובהק".² אובייקטים הנחשבים בדרך כלל ל"אובייקטים אזרחיים", עשויים, בנסיבות מסוימות, להפוך למטרות צבאיות לגיטימיות, אם נעשה בהם "שימוש לתרום תרומה אפקטיבית למטרה צבאית". עם זאת, במקרה של ספק, יש לצאת מתוך ההנחה כי האובייקט הוא אובייקט אזרחי.

התקפות ישירות על אזרחים או אובייקטים אזרחיים הן הפרה של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, ומעשה כזה הנעשה בכוונה תחילה מהווה פשע מלחמה.

התקפות חסרות הבחנה נוגדות אף הן את עקרון ההבחנה ומהוות פשע מלחמה. התקפות חסרות הבחנה כוללות כאלה שבהן נעשה שימוש בשיטות לחימה או באמצעי לחימה אותם לא ניתן לכוון נגד מטרות צבאיות ספציפיות "ושמטבען, עקב כך, בכל אחד מן המקרים, הוא לפגוע במטרות צבאיות ובאזרחים או באובייקטים אזרחיים ללא הבחנה".

צדדים לסכסוך מזוין נדרשים להגן על אזרחים ועל אובייקטים אזרחיים באמצעות נקיטה במספר אמצעי זהירות בעת הכנתן וביצוען של התקפות. נוסף לכך, נאסר על הלוחמים למקם עצמם, או מטרות צבאיות אחרות, בתוך האוכלוסייה האזרחית, במטרה למגן מטרות צבאיות מפני תקיפות או למגן, לקדם או לסכל פעולות צבאיות.

התקפות נגד האוכלוסייה האזרחית או אזרחים או נגד אובייקטים אזרחיים כפעולות תגמול אסורות במפורש על-פי המשפט ההומניטארי הבינלאומי ומקובל לראותן כאסורות גם על-פי המשפט הבינלאומי המנהגי.³ לפיכך, אין לראות בעובדה שאחד הצדדים הפר, אולי, את חוקי המלחמה, הצדקה לביצוע פעולות לא חוקיות כאלה על-ידי הצד השני, אם לצורך הרתעה, על-מנת לגרום לצד שעבר על הכללים לציית להם, ואם כאמצעי נקמה או ענישה. אמנסטי אינטרנשיונל מאמין כי יש לכבד את האיסור על מעשי תגמול בכל נסיבות שהן.

² הפרוטוקול הראשון הנספח לאמנות ג'נבה משנת 1977 (סעיף 52).

³ על-פי מחקר של הוועד הבינלאומי של הצלב האדום (ICRC) משנת 2005 בנושא המשפט ההומניטארי המנהגי הבינלאומי, "רובן הגדול של המדינות... התחייבו לא להפוך אזרחים מטרה לפעולות תגמול". אף שמצויין בו שמדינות ספורות גורסות כי פעולות תגמול עשויות להיות חוקיות בתנאים מחמירים מסוימים, נקבע במסקנות המחקר כי קיימת "מגמה הנוטה לאסור על מעשי תגמול כאלה".

הפגזות חיזבאללה על צפון ישראל

"כל עוד האויב מבצע את מעשי התוקפנות שלו ללא גבולות וללא קווים אדומים גם אנו נגיב ללא גבולות וללא קווים אדומים".

חסן נסראללה, מזכ"ל חיזבאללה, 16.7.06

במשך למעלה מארבעה שבועות, נפלו טילים ששוגרו על-ידי חיזבאללה בצפון ישראל מדי יום – לרוב למעלה מ-100 טילים ליום ועד 240 טילים ביום אחד לקראת סוף מעשי האיבה. רבים נחתו באזורים מאוכלסים בצפיפות, גרמו נזק לבתים והרגו ופצעו אזרחים.

על-פי הרשויות הישראליות, נחתו בישראל, בין ה-12 ביולי וה-14 באוגוסט 3,970 טילים שנורו על-ידי החיזבאללה. 901 מן הטיילים נחתו באזורים עירוניים.⁴ למעלה מ-1,000 נחתו באזור קריית שמונה, 808 בנהרייה או בקרבתה, 471 בצפת או בקרבתה, 176 בכרמיאל או בקרבתה, 106 בעכו או בקרבתה, 93 בחיפה או בקרבתה ו-81 בטבריה או בקרבתה. כמעט שליש מאוכלוסייתה של ישראל – למעלה משני מיליון בני אדם – היו מצויים בטווח פגיעתם של הטיילים ששוגרו מדרום לבנון.

הרשויות הישראליות דיווחו כי רוב הטיילים שנורו היו מסוג קטיושה, בקוטר של 122 מ"מ ועם טווח מירבי של 20-40 ק"מ. לדברי הרשויות מאות טילים אחרים היו גרסה משופרת של קטיושה, עם טווח ארוך יותר ובקוטר גדול יותר. הטיילים ששוגרו כללו כאלה שראשי הנפץ שלהם הכילו אלפי מסבים כדוריים ממתכת שנועדו לגרום נזק מרבי לאנשים. לאחר פגיעת הטיילים, רוססו המסבים הכדוריים החוצה, כשהם גורמים מוות ופציעה בטווח של 300 מ' או יותר, במקרה של טילים שנחתו בשטח פתוח. טילי קטיושה אינם ניתנים לכיוון מדויק, במיוחד כאשר הם נורים למרחק גדול, ולפיכך הם מהווים נשק חסר הבחנה.

אזורים נוספים שהושפעו מהתקפות הטיילים של חיזבאללה כללו את נצרת, עפולה, בית שאן ומעלות-תרשיחא. עשרות יישובים וכפרים חקלאיים נפגעו גם הם. חיזבאללה אמר לאמנסטי אינטרנשיונל כי יעדי התקפותיו היו מתקנים צבאיים, בחדרה ובמירון למשל.

צידוקיו של חיזבאללה

מזכ"ל חיזבאללה, חסן נסראללה ומנהיגים בכירים נוספים במפלגה או כאלה המזוהים עמה, הצהירו כי הפגזת חלקה הצפוני של ישראל הייתה פעולת תגמול על התקפות ישראל נגד אזרחים ותשתיות בלבנון, ונועדה לשים להן קץ. גורמים בכירים בחיזבאללה אמרו לאמנסטי אינטרנשיונל כי מדיניותה של המפלגה היא שלא לכוון את תקיפותיה נגד אזרחים, ומסיבה זו נשאר חיזבאללה מחויב להסכם שהושג באפריל 1996, ואשר נועד למנוע פגיעה באזרחים תוך כדי המשך מעשי האיבה בין חיזבאללה לישראל בדרום לבנון.⁵ עם זאת, ברור גם כי מדיניותו של חיזבאללה היא להשתמש בהתקפות נגד מרכזי האוכלוסייה של ישראל, במטרה מוצהרת לאלץ את ישראל להפסיק את התקפותיה ולשוב למצב שבו שני הצדדים נמנעים מפגיעה באזרחים.

ב-14 ביולי, בנאומו המשודר הראשון לאחר תחילת מעשי האיבה, יומיים קודם לכן, ולאחר שכ-50 אזרחים לבנוניים וארבעה אזרחים ישראלים נהרגו, התייחס חסן נסראללה לנושא התקפותיו של חיזבאללה על צפון ישראל ואיים לפגוע בחיפה:

⁴ אתר משרד החוץ הישראלי. <http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism->

[+Obstacle+to+Peace/Terrorism+from+Lebanon-+Hizbullah/Hizbullah+attack+in+northern+Israel+and+Israels+response+12-Jul-2006.htm](http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Terrorism+from+Lebanon-+Hizbullah/Hizbullah+attack+in+northern+Israel+and+Israels+response+12-Jul-2006.htm)

אחד מבעלי-התפקידים הבכירים בחיזבאללה אמר לאמנסטי אינטרנשיונל כי מספר הטיילים שנורו עמד על כ-8,000.

⁵ ההסכם שם קץ להתפרצות קודמת של מעשי איבה ורשמית, נטלו בו חלק צרפת, ישראל, לבנון, סוריה וארה"ב.

ההסכם אסר על התקפות נגד אזרחים בישראל ובלבנון, ונקבע בו גם כי "ריכוזי אוכלוסייה אזרחית ומתקנים תעשייתיים וחשמליים לא ישמשו כנקודות מוצא להתקפות". כחלק מן ההסכם, הוקמה קבוצת ניטור שתפקידה להכריע בתלונות על הפרת ההסכם שיוגשו על-ידי ישראל או לבנון. קבוצת הניטור חדלה לפעול בפברואר 2000 וישראל

הסיגה את כוחותיה מלבנון במאי אותה שנה. <http://www.knesset.gov.il/process/docs/grapes.htm>. ר' גם Adir

Waldman, *Arbitrating Armed Conflict: Decisions of the Israel-Lebanon Monitoring Group*, Juris 2003, p.27.

"רציתם לוחמה פתוחה - אז אנחנו נלך ללוחמה פתוחה. אנחנו מוכנים לכך, מלחמה בכל הרמות. לחיפה, ותאמינו לי למעבר לחיפה, ולמעבר למעבר לחיפה. לא רק אנו נשלם מחיר. לא רק הבתים שלנו ייהרסו. לא רק הילדים שלנו ייהרגו. לא רק האנשים שלנו ייעקרו".⁶

ב-16 ביולי 2006, לאחר שנהרגו כבר למעלה ממאה אזרחים בלבנון ו-12 אזרחים בישראל, אמר נסראללה כי חיזבאללה החל בתקיפת מטרות צבאיות ונמנע מפגיעה ב"כל מושבה או יישוב ישראליים בצפון פלסטין הכבושה". נסראללה האשים את ישראל בכך שתקפה באופן מכוון אזרחים ותשתיות אזרחיות החל מיום הלחימה הראשון, ואמר כי למרות זאת, חיזבאללה המשיך למקד את התקפותיו במתקנים צבאיים ישראליים. "היינו סבלנים", הוא אמר, ועדיין לא הרגשנו שאנו נאלצים "להפגיז מטרות אזרחיות" ו"לפיכך לא נקטנו בשיטות של הפגזות מטרות אזרחיות". עם זאת, נסראללה הוסיף:

"כיום לא נותרה לנו ברירה אלא לדחות את ההתחייבות שהתחייבנו בפני עצמנו ולהתקדם בהפגזת העיר חיפה, מתוך הכרת חשיבותה ומשמעותה של עיר זו... כל עוד האויב מבצע את מעשי התוקפנות שלו ללא גבולות וללא קווים אדומים גם אנו נגיב ללא גבולות וללא קווים אדומים".

בהמשך אותו נאום, אישר נסראללה כי בכוננת החיזבאללה להוסיף ולכוון את התקפותיו נגד אזרחים, כפעולת תגמול.

"בשלב הבא נמשיך במלחמה כוללת זו, כפי שהם בחרו. אנו ניזהר מאוד להימנע מאזרחים אלא אם כן הם ייאלצו אותנו [לתקוף אותם]. במהלך התקופה האחרונה, אפילו כאשר נאלצנו לכוון את התקפותינו נגד אזרחים, התמקדנו ביישובים המרכזיים ובערים הגדולות. אנו עדיין מסוגלים להגיע לכל יישוב, לכל כפר או לכל עיר בצפון הפלסטיני הכבוש, לכל הפחות, אבל העדפנו להשתמש בדברים שבמסגרת ההגבלות של הפעלת לחץ על ממשלתו של אויב זה. אפילו בהקשר זה, כאשר הציונים פועלים בהתאם לעיקרון שאין שום עקרונות, שום קווים אדומים ושום גבולות לעימות, זוהי זכותנו לפעול בהתאם".⁷

בהצהרות פומביות נוספות ב-29 ביולי וב-3 באוגוסט אמר חסן נסראללה כי חיזבאללה ימשיך לזרוע הרס ולאץ אנשים להימלט או לחסות במקלטים כל עוד תמשיך ישראל בהתקפותיה על לבנון. ב-3 באוגוסט הוא הצהיר:

"אם תפגיזו את העיר ביירות, ההתנגדות האיסלאמית תפגיז את העיר תל-אביב... אני רוצה להבהיר שההפגזות שלנו את היישובים, בצפון או מעבר לחיפה או לתל-אביב, ומכיוון שהעניינים כעת ברורים יותר, זוהי תגובה ולא פעולה. אם תקפו את הערים, הכפרים והבירה שלנו, אנו נגיב. ובכל עת שתחליטו להפסיק את ההתקפות שלכם על הערים, הכפרים והתשתיות שלנו, לא נירה טילים על שום יישוב או עיר ישראליים. מטבע הדברים, היינו מעדיפים, במקרה של לחימה, להילחם חייל בחייל על הקרקע ובשדה הקרב".⁸

ב-9 באוגוסט 2006, פנה חסן נסראללה פומבית לערבים בחיפה וקרא להם לעזוב את העיר. גורמים רשמיים בחיזבאללה אמרו לאמנסטי אינטרנשיונל כי לאזהרה זו יכלו להישמע גם יהודים ישראלים. עם זאת, מן הפנייה השתמע במפורש כי ההפגזות המתמשכות של חיזבאללה נועדו לפגוע ביהודים ישראלים, ללא כל התייחסות להבחנה בין אזרחים לבין הצבא:

"לערביי חיפה, יש לי מסר מיוחד. כאבנו ואנחנו כואבים בגלל החללים והפצועים שלכם. אני מתחנן אליכם ופונה אליכם בבקשה לעזוב את העיר הזו. אני מקווה שתעשו כך. במהלך התקופה האחרונה גרמו לנו הנוכחות שלכם, ואסונכם להסס בהתקפת העיר הזו, על אף העובדה שהפרבר הדרומי [של

⁶ נאום ששודר על-ידי תחנת הטלביזיה אל-מנאר. הטקסט בערבית: אתר א-דיאר, 15.7.06, מהדורת PDF. טקסט באנגלית: www.islamdigest.net/v61/content/view/1870/0/ and www.aimislam.com/forums/index.php?showtopic=457

⁷ נאום ששודר על-ידי תחנת הטלביזיה אל-מנאר, טקסט ערבי: אתר א-דיאר, 17.7.06, מהדורת PDF. טקסט אנגלי [תמצית]: www.aimislam.com/forums/index.php?showtopic=457

⁸ נאום ששודר על-ידי תחנת הטלביזיה אל-מנאר, 3.8.06. טקסט אנגלי: www.islamdigest.net/v16/content/view/1887/0/

ביירות] ושאר ליבה של לבנון מופצצים, בין אם הפצצנו את חיפה ובין אם לאו. אנא חסכו מאיתנו היסוס זה וחסכו את הדם שלכם, שהוא גם דמנו. אנא עזבו את העיר הזו".⁹

גורמים בעלי השפעה נוספים המקורבים לחיזבאללה הצהירו גם הם הצהרות דומות לכל אורך העימות. ב-21 ביולי למשל, הצהיר איש הדת השיעי הבכיר, השיח' מוחמד חוסיין פדאללה: "ההתנגדות הודפת את הצבא עליו נאמר כי הוא בלתי-מנוצח, באמצעות הנחתת מכות ניצחות על יישוביו ועריו. הדבר הניס את האנשים שם למקלטים ושיתק את הפעילות הכלכלית והפוליטית".¹⁰

מספר הצהרות ששודרו בטלביזיה או פורסמו באתרי אינטרנט ויוחסו ל"התנגדות האיסלאמית", חזרו גם הן על-כך שהטילים שוגרו במכוון אל אזורים אזרחיים כפעולות תגמול על תקיפות ישראליות. ב-12 באוגוסט למשל, שידרה תחנת הטלביזיה אל-מנאר, הנתמכת על-ידי חיזבאללה, את הדברים הבאים:

"בתגובה להתקפות ציוניות נגד הפרברים הדרומיים [של בירות] ושאר השטח הלבנוני במהלך כל יום שישי, הפגיזה הבוקר ההתנגדות האיסלאמית את העיר חיפה בשני מטחי טילים".¹¹

מהיקף התקפות הטילים על ערים, עיירות וכפרים בצפון ישראל, מאופיינים חסר ההבחנה של כלי הנשק בהם נעשה שימוש ומההצהרות הרשמיות, ובעיקר אלה של מנהיג חיזבאללה, עולה שחיזבאללה ביצע הפרות חמורות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי. אלה כללו תקיפה מכוונת של אזרחים ושל אובייקטים אזרחיים והתקפות חסרות הבחנה, שתי הפרות המהוות פשעי מלחמה, וכן תקיפה של אזרחים כפעולת תגמול.

העובדה שגם ישראל ביצעה הפרות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי המהוות פשעי מלחמה במסגרת התקפותיה בלבנון, כולל התקפות חסרות הבחנה ולא מידתיות, אין בה כדי להצדיק את הפרת כללי המלחמה על-ידי חיזבאללה, אם לצורך הרתעה ואם כאמצעי תגמול או עונש.

הסיבה המונחת ביסוד האיסורים על תקיפות כפעולות תגמול היא פשוטה: אין לדרוש מאזרחים ומאנשים אחרים שאינם לוקחים חלק בלחימה לשלם את מחיר המעשים הבלתי-חוקיים של הכוחות המזוינים. על-מנת שיעלה בידנו להגביל את ההרס שגורמת הלחימה לאלה שאינם לוקחים בה חלק, מן ההכרח לדחות על הסף את עצם הרעיון של ביצוע הפרות כפעולות תגמול.

תוצאותיהן של התקפות הטילים

"אנחנו עושים הכל מתוך פחד. אנחנו אוכלים בפחד, יושבים בפחד. אנחנו מתקלחים בפחד. אנחנו ישיבים בפחד".

אחד השוהים במקלט בנהרייה, צפון ישראל, 6.8.06.

נפגעים

במהלך העימות, שלטו התקפות הטילים של חיזבאללה בחיי האוכלוסייה האזרחית בצפון ישראל. כתוצאה מהתקפות הטילים נהרגו 43 אזרחים ישראלים.¹² שבעה מהם היו ילדים¹³, מהם ארבעה מתחת לגיל שמונה. חלק מההרוגים מתו בביתם, אחרים ברחוב, חלק בעת שנסעו במכונית ואחד, בעת שרכב על אופניו. לפחות 4,262 טופלו בבתי-החולים. 33 מהם נפצעו קשה, 68 סבלו מפציעות

⁹ נאום ששודר על-ידי תחנת הטלביזיה אל-מנאר ב-9.8.06. טקסט ערבי:

www.manartv.com.lb/NewsSite/NewsDetails.aspx?id=1002, טקסט אנגלי:

www.aimislam.com/forums/index.php?showtopic=457&st=40

¹⁰ סוכנות החדשות הלבנונית הלאומית, 21.7.06, www.ghaliboun.net/newsdetails.php?id=189,

¹¹ תחנת הטלביזיה אל-מנאר, 12.8.06, www.manartv.com.lb/NewsSite/NewsDetails.aspx?id=1123,

¹² אתר משרד החוץ הישראלי, <http://www.mfa.gov.il>.

¹³ אתר משרד החוץ הישראלי, <http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Terrorism+from+Lebanon-+Hizbullah/Israel-Hizbullah+conflict-+Victims+of+rocket+attacks+and+IDF+casualties+July-Aug+2006.htm>

ר' גם Jacob Blaustein Institute for the Advancement of Human Rights, *Israel Under Rocket Attack: A Profile of Destruction and Displacement*, August 2006.

בינוניות ו-1,388 נפצעו פציעות קלות. כ-2,773 מן המטופלים היו נפגעי הלם וחרדה.¹⁴ שנים-עשר חיילים ישראלים נהרגו גם הם, כולם בתקיפה אחת, בעת שעמדו להיכנס לשטח לבנון.¹⁵

האירוע הראשון שדווח בו כי נהרגו אזרחים ישראלים מפגיעת טילי קטיושה שנורו על-ידי חיזבאללה התרחש ב-13 ביולי. מוניקה זיידמן, בת 40, מנהרייה, נהרגה בביתה וניצו רובין, בן 33, מצפת, נהרג בעת שהיה בדרכו לבקר את ילדיו.¹⁶

נציגי אמנסטי אינטרנשיונל בישראל שמעו מגורמים רשמיים ומתושבי הערים והכפרים שנפגעו מהתקפות הטילים כי מנוסתם של אנשים רבים מאזורים אלה והשהות הממושכת של אלה שנותרו במקלטים ובחדרים ממוגנים תרמה תרומה משמעותית למספרם הנמוך יחסית של הנפגעים ביחס למספר הטילים שנפלו באזורים מאוכלסים. במקומות הסמוכים לגבול הלבנוני, לא היה די זמן על-מנת להפעיל את צופרי האזעקה מרגע שיגור הטילים ועד לנחיתתם.

נציגי אמנסטי אינטרנשיונל שוחחו עם מספר אנשים שהושפעו ישירות מהתקפות הטילים. תרצה לוי תיארה את היום שבו בעלה, ראובן לוי, בן 46, נהרג מפגיעה ישירה במוסך הרכבת בחיפה. בהתקפה זו, שאירעה ב-12 ביולי, נהרג מספר האזרחים הגבוה ביותר מפגיעת טיל בודד שירה חיזבאללה. הטיל, שהיה גדוש, על-פי הרשויות הישראליות, במיסבים כדוריים, הרג את ראובן לוי, המכונאי הראשי, ושבעה עובדים אחרים של רכבת ישראל – שמואל בן שמעון, עשהאל דמתי, נסים אלהרר, דוד פלדמן, רפי חזן, דניס לפידוס ושלומי מנסורה.¹⁷ עשרות אנשים נוספים נפצעו, על-פי הדיווחים. היתה זו ההתקפה הראשונה על חיפה במהלך המלחמה.

מונירה סלום תיארה את שקרה לאחיה, דון (חמודי) סלום, בן 40, מציל במקצועו. ב-6 באוגוסט עמד סלום ליד בית משפחתו ברחוב קיסריה בחיפה, כאשר הופעלו צופרי האזעקה. באותו רגע עצמו פגע טיל בבית, שהחל לקרוס. חמודי סלום ניסה להיכנס לבית על-מנת להציל את אחותו ואמו, אך בעת שעשה כך התפוצץ בלון גז לשימוש ביתי שהיה צמוד לבית. סלום נכווה קשה ורגלו רוסקה (ולאחר מכן נקטעה). שבועות לאחר מכן היה שרוי עדיין בתרדמת ומחובר למכונת הנשמה בבית-החולים. מונירה סלום אמרה: "במלחמה כולם מפסידים, בצד הזה וגם שם".

במרכז הרפואי שיבא בתל-אביב, פגשו נציגי אמנסטי אינטרנשיונל בבני משפחת אסדי ההמומים, ששרדו פגיעה של טיל בביתם. אחמד אסדי תיאר כיצד ב-10 באוגוסט פגע טיל קטיושה ישירות בביתו, בכפר דיר אל-אסד, בעת שבני המשפחה הסבו לארוחת הבוקר. בפיצוץ נהרגו אשתו מרים ובנם בן החמש פתחי, והבן פארס, בן השלוש, נפצע קשה והיה הכרח לקטוע את רגלו הימנית מתחת לברך. נציגי אמנסטי אינטרנשיונל שוחחו גם עם לינדה זריבי, שמשפחתה נהרסה במתקפת טילים על העיר עכו שבצפון ישראל, ב-3 באוגוסט. בעלה שמעון ובתה מזל, בת ה-15, נהרגו, ובנה רוז בן ה-17 נפצע מרסיסים. שלושה אזרחים נוספים נהרגו בהתקפה זו. לינדה זריבי אמרה כי ביום ההתקפה הלכו בני משפחתה ומספר שכנים למקלט סמוך לאחר שנשמעה אזעקה. לאחר ששמעו טילים נוחתים בקרבת מקום, יצאו כמה מן השוהים במקלט על-מנת לראות מה אירע. מיד לאחר מכן, נחתו טילים נוספים. אחד מהם הרג חמישה אנשים, כולל בעלה ובתה. היא אמרה: "הגופות [שלהם] לא נפגעו כל-כך. ראיתי אותם על האדמה מחזיקים ידיים... אני ממיכה לראות בדמיון שלי את המראות הנוראים על הדשא באותו יום".

הכפר מעיאר ספג שתי תקיפות קטלניות במהלך המלחמה. הראשונה אירעה בסביבות השעה שתיים אחר-הצהריים ב-25 ביולי, כאשר טיל קטיושה חדר דרך גג ביתה של משפחת עבאס. דעאא עבאס, תלמידת תיכון בת 15, שישבה וקראה בכסא לילד החלון בחדר המגורים של בית המשפחה, נהרגה מיד כשהטיל פגע ברצפה וניתז לעברה. אמה, אימתיאז ואחותה חנא, שישבו באותו חדר עצמו, נפגעו קל מרסיסים. ואסים עבאס, אחיה של דעאא, אמר לאמנסטי אינטרנשיונל שהאזעקה נשמעה רק דקות מספר לאחר פגיעת הטילים.

¹⁴ משרד הבריאות, כפי שצוטט על-ידי אלי אשכנזי, רן רזניק, יהונתן ליס, גיקי חיורי, יולי חרומצ'קו ורוני זינגר, "אחרי אלפי רקטות ועשרות הרוגים: העורף שב לחיים", הארץ, 15.8.06.

¹⁵ אתר משרד החוץ הישראלי, <http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Terrorism+from+Lebanon-+Hizbullah/Israel-Hizbullah+conflict-+Victims+of+rocket+attacks+and+IDF+casualties+July-Aug+2006.htm>

¹⁶ אתר משרד החוץ הישראלי, ר' הערה מס' 15.

¹⁷ אתר משרד החוץ הישראלי, ר' הערה מס' 15.

ההתקפה הקטלנית השנייה אירעה ב-4 באוגוסט. מנאל עזאם, עקרת בית בת 28, היתה בבית עם בתה בת השש, כנאר ובנה עדן, בן השנתיים, כשטיל קטיושה פגע בבית צמוד לביתה וניתז לאחור בזווית, כשהוא חודר דרך קיר ביתה. מנאל נפגעה בראשה ונהרגה במקום. באותו יום המתינה מנאל בבית לשובו של בעלה, שאדי עזאם, ממפעל הטקסטיל שבו עבד. בני המשפחה אמורים היו לצאת לחתונתו של קרוב משפחה בעיירה. הילדים היו בזרועות אמם כאשר מתה, לאחר שרצו אליה עם הישמע צפירת האזעקה. שני הילדים נפצעו קל מרסיסים.

עקירה פנימית

באזור שאוכלוסייתו מונה כ-1.2 מיליון תושבים, נמלטו בין 350,000 ל-500,000 אלף איש מבתיהם והפכו לעקורים פנימיים. הערים שמצפון לנצרת תוארו כערי רפאים, בהן נותרו רק הקשישים, החולים או חסרי האמצעים.¹⁸ רבים מאלה שנותרו היו זקנים, חולים או עניים מכדי שיהיה באפשרותם לנסוע. רבים עזבו את האזור אך שבו אליו לאחר מספר ימים או שבועות, כאשר אזלו האמצעים שבידם. אלה שנותרו, שהו חלק ניכר מן הזמן במרתפים ובמקלטים תת-קרקעיים שבהם שררה צפיפות יתר.

בעיר קריית שמונה, למשל, נותרו רק 6,000 מ-24,000 תושביה.¹⁹ רבים הסדירו באופן פרטי את עזיבתם, ושהו עם קרובי משפחה בדרום ישראל או התגוררו בחדרי מלון כל זמן שמשאביהם הכספיים אפשרו את הדבר. אחרים מצאו מקומות לשהות בהם באמצעות יוזמות צדקה של אנשים בעלי אמצעים או ארגונים לא ממשלתיים.²⁰ נציגי אמנסטי אינטרנשיונל שוחחו עם אנשים שנותרו בעיר ואלה מסרו כי במהלך המלחמה היו רוב החנויות היו סגורות, ובאלה שנותרו פתוחות אזלו עד מהרה המצרכים.

עם שובם גילו חלק מן התושבים כי איבדו את ביתם, את בית-העסק שלהם או את שניהם גם יחד. מוריס ממן אמר לנציגי אמנסטי אינטרנשיונל, בעת שביקרו בחורבות ביתו בחודש ספטמבר, כי הוא ומשפחתו עזבו את קריית שמונה ב-14 ביולי על-מנת לשהות עם קרובי משפחה בתל-אביב, שם בילו שבוע, ולאחר-מכן שהו במלונות במרכז הארץ. עם שובם לקריית שמונה לאחר הפסקת-האש, גילו כי ביתם נפגע מטיל קטיושה. גם משרדו של מוריס ממן, ממנו ניהל עסק קטן להתקנת מזגנים, היה בתוך הבית, ונהרס.

הארגון הלא-ממשלתי מגדל אור, פינה מצפון ישראל כ-5,000 ילדים.²¹ עד ל-6 באוגוסט, הועברו לפחות 23,000 ילדים למחנות קיץ שהוקמו במרכז ישראל בשל מצב החירום.²² אורן ירמיהו, מתאם הפעולות במתני"ס כל נדרי בקריית שמונה, אמר לנציגי אמנסטי אינטרנשיונל: "עבור ילדים צעירים, מתחת לגיל שש למשל, החוויה הייתה טראומטית במיוחד, שכן זו היתה הפעם הראשונה שבה חוו התקפת טילים כבדה. הם מטופלים על-ידי בעלי מקצוע. הם מפגינים סימפטומים של חרדה – חוסר שינה, רגישות לרעש, ובכי מתוך פחד".

החיים במקלטים

מאות אלפי אנשים עברו להתגורר במרתפים או במקלטים תת-קרקעיים למשך ימים או שבועות. התנאים ברבים מהם היו קשים, מתקני השירותים היו בלתי-הולמים ולא היו בהם מתקנים להכנת מזון. המקלטים היו לעיתים קרובות צפופים יתר על המידה, מחניקים ומלוכלכים.²³

במהלך העימות, ביקרו נציגי אמנסטי אינטרנשיונל בשני מקלטים ציבוריים בנהרייה, שבה שהו רבים מתושבי העיר במשך 26 הימים שקדמו לביקור בעיקר מתחת לפני הקרקע. במקלט הראשון, שהו רוב האנשים במקלט במשך רוב שעות היום, במהלך נורו מרבית הטילים, אך שבו לביתם לעת

¹⁸ Jacob Blaustein Institute for the Advancement of Human Rights, *Israel Under Rocket Attack: A Profile of Destruction and Displacement*, August 2006.

¹⁹ אלי אשכנזי, רן רוניק, יהונתן ליס, גיקי חוירי, יולי חרומצ'קו ורוני זינגר, "אחרי אלפי רקטות ועשרות הרוגים: העורף שב לחיים", הארץ, 15.8.06.

²⁰ Jacob Blaustein Institute for the Advancement of Human Rights, *Israel Under Rocket Attack: A Profile of Destruction and Displacement*, August 2006.

²¹ רות סיני, הארץ, 8.8.06.

²² <http://www.Jewishagency.org/JewishAgency/English/Home>

²³ ערוץ הטלביזיה 23, חדשות, 8.8.06, כפי שצוטט ב: Jacob Blaustein Institute for the Advancement of Human Rights, *Israel Under Rocket Attack: A Profile of Destruction and Displacement*, August 2006.

לילה. במקלט השני, שבו שהו כ-40 איש ובהם כ-10 ילדים, התגוררו רוב האנשים בכל שעות היממה מאז פגעו הטילים הראשונים בנהרייה, ביומו השני של העימות. השוהים במקלט אמרו כי בשל קרבתם הרבה לגבול, נשמעות האזעקות לעיתים רק לאחר פגיעת הטילים או בעת ובעונה אחת עמה, ולפיכך חששו רבים מהם לצאת החוצה.

נזק למבנים

הטילים ששיגר חיזבאללה גרמו נזק לבתי מגורים, בנייני דירות, בתי-ספר, גני-ילדים, בתי-כנסת, מבני ציבור, מפעלים וחנויות בערים ובכפרים בכל רחבי חלקה הצפוני של ישראל.

על-פי הערכת משרד הבינוי והשיכון ומחלקת מס הרכוש של המשרד, ניזוקו כ-12,000 מבנים כתוצאה מתקיפות חיזבאללה. כ-400 מהם היו מבני ציבור.²⁴ מראיונות שערכו נציגי הארגון עם בעלי תפקידים בשלטון המקומי ועם תושבים במספר ערים, עיירות וכפרים בישראל במהלך החודשים אוגוסט וספטמבר 2006, ומביקורים שערכו בעשרות מבנים שנפגעו משיגור הטילים, מסיק אמנסטי אינטרנשיונל שהנתון של 12,000 מבנים כולל את כל קשת הנזקים למבנים. אחוז קטן מן המבנים ספג פגיעה ישירה מטיל קטיושה וניזוק קשות, לעיתים ללא תקנה. רוב המבנים שנפגעו היו סמוכים למבנה שנפגע ישירות, ונגרם להם רק נזק קל, כגון חלונות מנופצים, סימנים שהותירו רסיסים על הקירות או רעפים סדוקים.

בקריית שמונה וביישובים הסמוכות לה, למשל, פגעו למעלה מ-1,000 טילים, מהם 372 שנפלו בתוך העיר. לפי נתוני העירייה פצעו הטילים 25 תושבים וגרמו נזק ל-2,003 יחידות דיור ולעשרות מבני ציבור, כולל בתי-ספר, מפעלים, עסקים ובתי-כנסת.²⁵ בראשית חודש ספטמבר ביקרו נציגי אמנסטי אינטרנשיונל במספר אתרים בהם נפלו טילים בתוך תחומי העיר. אתרים אלה כללו מספר בתים ובנייני דירות שספגו פגיעה ישירה וניזוקו קשה, ורק לאחר תיקונים מבניים מקיפים ישובו להיות ראויים למגורים. בין המבנים הללו היה גם בית-הספר התיכון הראשי בעיר, שנפגע מארבעה טילים.

לפחות ארבעה בתי-חולים נפגעו קשות. ב-18 ביולי פגע טיל בבית-החולים בצפת שבצפון הגליל ופצע שמונה אנשים. בית-החולים של הגליל המערבי, בנהרייה, נפגע מטיל ב-28 ביולי והקומה השלישית בו ניזוקה קשות, אולם איש לא נפגע שכן כל החולים הועברו מבעוד מועד למקלט המצויד היטב של בית-החולים, שנבנה למטרה זו. בית-החולים רמב"ם בחיפה נאלץ להעביר חולים שוב ושוב למרתף המבנה, שבו התנאים אינם הולמים, בשל פגיעת הטילים בסמוך אליו.

בתי-חולים רבים בצפון העבירו חלק מן החולים ששהו בהם לשטחי מרתף, יחד עם מסכות ומיכלי החמצן שלהם ועם העירוניים התוך-ורידיים. עם זאת, המתקנים שמתחת לפני הקרקע היו רחוקים משלמות. חלק מן הציוד לא היה זמין בהם, לא היו די וילונות על-מנת לשמור על פרטיות החולים, וחדרי השירותים היו ממוקמים הרחק מן המיטות.²⁶

תוצאות נוספות

על-פי איגוד לשכות המסחר הישראלי, כ-70% מבתי-העסק בצפון ישראל היו סגורים במהלך העימות, והפסידו הכנסות של כ-5.9 מיליארד ₪ (1.4 מיליארד דולר ארה"ב).²⁷ כרבע מן העסקים הקטנים באזור נזקקו לסיוע חירום ממשלתי על-מנת להימנע מפשיטת רגל.²⁸ חלק ניכר מיבול הפירות באזור נרקב על העצים משום שהעובדים החקלאיים לא יכלו לצאת לעבודה.²⁹

²⁴ המדען הראשי, המשרד לאיכות הסביבה, "הערכת נזקים סביבתיים בעקבות המלחמה בצפון, קיץ 2006", 27.8.06.

²⁵ אלי אשכנזי, רן רוזניק, יהונתן ליס, גיקי חוירי, יולי חרומציקו ורוני זינגר, "אחרי אלפי רקטות ועשרות הרוגים: העורף שב לחיים", הארץ, 15.8.06. וגם, אברהם זינו וחגי עינב, "בצפון: חוזרים לשגרה ונערכים לשיקום ההרס", Ynet, 14.8.06.

²⁶ Delphine Matthieussent and Matti Friedman, "Israeli Hospitals Working Under Fire", *Associated Press*, 7 August 2006.

²⁷ http://news.bbc.co.uk/go/pr/ft/-/1/hi/world/middle_east/5257128.stm

²⁸ <http://www.guardian.co.uk/international/story/0,,1850823,00.html>

²⁹ <http://www.guardian.co.uk/international/story/0,,1850823,00.html>

בנק ישראל מעריך את הנזק הכלכלי הישיר מן הפגיעה בתיירות ובפעילות התעשייתית בכ-5 מיליארד ₪ (1.14 מיליארד דולר ארה"ב).³⁰

הטילים ששיגר חיזבאללה הזיקו מאוד גם ליערות ולשטחים פתוחים, וגרמו לשריפת שטחים בהיקף של אלפי דונמים. גורמים רשמיים מעריכים כי כ-51,800 דונם של קרקע עלו באש בלמעלה מ-450 שריפות שהוצתו על-ידי הטילים.³¹ באחד היערות עלו באש, על-פי הדיווחים, כ-75% מן העצים.³²

הצורך בחקירה בינלאומית

במהלך שנות הסכסוך הארוכות בין חיזבאללה לישראל, ביצעו שני הצדדים שוב ושוב הפרות חמורות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי מבלי לתת את הדין על-כך. הרשויות הישראליות חקרו מספר תקריות, והצהירו כי עודן חוקרות חלק מן התקריות שאירעו במסגרת הגל האחרון של מעשי האיבה. אולם, שיטות החקירה ותוצאותיהן לא נחשפו כראוי מעולם ואינן עומדות כלל וכלל בסטנדרטים הנדרשים. לא ידוע על חקירה כלשהי שניהלו הרשויות הלבנוניות או מפקדי חיזבאללה בנוגע להפרות המשפט הבינלאומי בידי הארגון. קיומה של חקירה נאותה לגבי ההפרות שבוצעו על-ידי שני הצדדים במהלך העימות האחרון חיוני על-מנת להביא לשיפור בכיבוד חוקי המלחמה.

אמנסטי אינטרנשיונל רואה בחיוב את ביקורם של ארבעה מומחים עצמאיים ממועצת האו"ם לזכויות האדם בלבנון ובישראל בראשית ספטמבר. ביקור זה נועד לחקור את השפעות העימות על הזכות לחיים, לבריאות ולדיוור ואת מצבם של העקורים הפנימיים. הארגון אף מצפה כי ועדת החקירה שהוקמה על-ידי מועצת זכויות האדם, והמורכבת משלושה מומחים עצמאיים, תבחן באורח נטול פניות את ההפרות שביצעו שני הצדדים.³³ חקירות אלה חשובות ומן הראוי שיזינו חקירה נרחבת יותר.

אמנסטי אינטרנשיונל קורא לאו"ם לערוך חקירה מקיפה, עצמאית ונטולת פניות של הפרות המשפט ההומניטארי הבינלאומי על-ידי הצדדים במהלך העימות. על החקירה לבחון בעיקר את השפעות העימות על האוכלוסייה האזרחית. החקירה צריכה להתנהל במגמה לקבוע את אחריותם של אנשים לפשעים המוגדרים במשפט הבינלאומי ולהוביל למתן פיצוי מלא לקורבנות.

אמנסטי אינטרנשיונל פנה למזכ"ל האו"ם בבקשה להקים צוות של מומחים עצמאיים לניהול חקירה זו. על הצוות לכלול מומחים בעלי כישורים מוכחים בחקירה בתחום העמידה בכללי המשפט ההומניטארי הבינלאומי והמשפט הבינלאומי לזכויות האדם, בנושאים צבאיים, כמו גם בזיהוי פלילי ובבליסטיקה. יש להעמיד לרשות המומחים את כל הסיוע והמשאבים הנחוצים. את תוצאות החקירה יש לפרסם, ומן הראוי שאלה תכלולנה המלצות שמטרתן לשים קץ להפרות ולמנוע הפרות עתידיות.

³⁰ Reuters, 14 August 2006.

³¹ המדען הראשי, המשרד לאיכות הסביבה, "הערכת נזקים סביבתיים בעקבות המלחמה בצפון, קיץ 2006", 27.8.06.

³² Dina Kraft, "Dry Forests in Northern Israel Are Damaged as Hezbollah's Rocket Attacks Ignite Fires", *New York Times*, 8 August 2006.

³³ אמנסטי אינטרנשיונל הביע צער עמוק על-כך שהחלטת מועצת זכויות האדם לערוך חקירה זו התמקדה באופן בלעדי בישראל ולא התייחסה להתנהגותו של ארגון חיזבאללה (Lebanon/Israel: Human Rights Council members). (put politics before lives, AI Index MDE 02/014/2006)